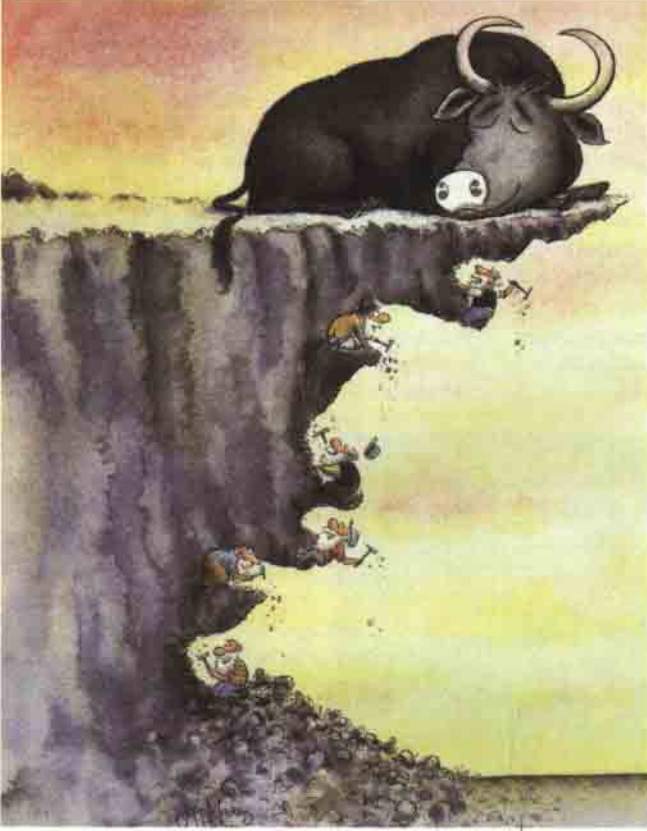

Toplumsal Hayvanlar

İnsanlar dışında da, çok farklı toplumsal yapılar içinde yaşayan pek çok hayvan türü var. Örneğin, karıncalar, arılar, bazı maymun türleri, bizonlar, bazı kuş türleri, vs. Bu hayvanların toplumsal hiyerarşileri de türden türe, büyük çeşitlilik gösteriyor.

Tarihsel ölçekte ele alındığında, insan topluluklarının farklı düzenlere evrildiğine tanık oluyoruz. Acaba, aynı veya benzer bir devinim, toplumsal olarak yaşayan diğer hayvanlarda da var mı? Hayvanların kurulu düzenleri aynı türün değişik grupları içinde çeşitlilik gösteriyor mu? Çevresel koşullar toplumsal hiyerarşileri nasıl etkiliyor? Örneğin, özelde arı ya da karınca topluluklarını ele alırsak ve bunların tüm ihtiyaçlarını hiçbir emek sarfetmelerine gerek olmaksızın biz karşılasak, nasıl bir durum ortaya çıkar? Bal arılarının dünyanın her yerinde aynı toplumsal hiyerarşi içinde yaşadıkları ne

derece doğrudur? Bu konularda deneyler, bulgular var mı?

Bu konuda derginin aracılığıyla tartışmak ve bilgi edinmek istiyorum.

Kenan Soykan
E Tipi Kapalı Cezaevi
20. Koğuç Erzurum

Ezbersiz Eğitim

Öğretim kurumlarının işlevlerinden biri de öğrencilere doğru bilgilerin kazandırılmasıdır. Peki bilgi ve doğru bilgi acaba nedir? Bize öğretilenler, çevremizden duyduklarımız, gazete, dergi, kitap, televizyon vb. yayınlardan öğrendiklerimiz, hatta gördüklerimiz ne derece doğru bilgilerdir? Yeterince şüpheci ve sorgulayıcı mıyız? Yoksa kabullenici, boyun eğici, ezberci bireyler miyiz? Üniversite öğrencisiyken bir ağabeyimden duyduğum şu sözü hiç unutamamış ve sık sık da çevremdekilere

söylemişimdir: "Duyduklarına inanma, gördüklerinin de yarısına inan."

Çabuk inanıyorsak, çabuk kandırılıyorsak, çabuk öğreniyor, fakat öğrendiklerimizi kullanamıyorsak, suç bizde mi, yoksa aldığımız eğitim de mi? Üretmeyip tüketen, araştırmayıp ezberleyen, uzlaşamayıp çatışan, bilime değil hurafeye yönelen bireylerin, bu özellikleri doğuştan getirdiklerini söyleyebilir miyiz? İçinde bulunduğumuz koşulları ve yaşadığımız sorunları anlamakta ve çıkış yolu/yolları aramakta zorlanıyorsak, bunda kişilik özelliklerimizden çok toplumsal özelliklerimiz etkilidir. Bu toplumsal özellikleri, aldığımız ortak eğitimde aramamız hiç de yanlış olmaz. Bu bağlamda Sayın Tınaz Tütüz'ün önderliğindeki Beyaz Nokta Vakfı'nın çalışmalarını yürekle kutluyor, yöneticilerimize yol gösterici olmasını umuyorum. Bu çalışmalara çok küçük de olsa bir katkı sağlamak amacıyla, düşüncelerimi ve önerilerimi bu yazı ile duyurmak istedim.

Öğretim kurumlarımızın hemen hemen her kademesinde "Ezberleme niye bu kadar yaygın olmaktadır?" diye sorabilirsiniz. Bence bunun nedenlerini şöyle sıralayabiliriz:

Bilimsel olmayan çocuk yetiştirme geleneğimiz: Okul öncesi dönemde küçük çocukların çok soru sorması hiç hoş karşılanmaz. Çocuklar ya korkutularak ya da anlamayacağı, abuk sabuk yanıtlarla susturulur ve engellenir. Korkan ya da kafası karışan çocuğun, en güzel ve en güçlü özelliklerinden olan merak ve araştırma özelliği böylece köreltilmeye başlanır. Ellemek, tatmak, kurcalamak, kırmak, karıştırmak, denemek isteyen çocuk, sürekli büyüklerin engellemeleriyle karşılaşır. Uygur ülkelerde hem okul öncesi eğitim yaygındır hem de ebeveynler bilinçlidir. Bu ülkelerde, kundaksız, özgür, yaratıcı etkinlikler içinde yetişen çoc-

ukların yatak odaları bile bir yaşında ayrılmaktadır.

Büyüklerle itaat: Çocuklarımıza çok küçük yaşlardan itibaren büyükler konuşurken susmanın, büyüklerin daima en doğruyu bilmelerinden dolayı onlar konuşurken onları sorularla sıkıştırmamanın gerekliliğini ve erdemini öğretmişizdir. Bu eğitimi alarak okula başlayan çocuklar, sınıflarda öğretmenleri dinler, düşünceleriyle başbaşa kalır, çünkü düşüncelerini öğretmenine açmaya çekinir, ders bitince, yaydan fırlamış ok gibi soluğu dışarda alır.

Kolaycılık, masrafsızlık ve çaresizlik: Ezberleme bugün en kolay, en basit öğrenme yollarından biridir. Öğrenci belirli bilgileri durmadan tekrarlayarak belleğine yerleştirir. Tekrarlarken o kadar rahat ve huzurludur ki, sanki meditasyon yapıyor gibidir. Faydasız bir iş yapmanın bilincinde henüz değildir. Bu sistemle yetişmiş öğretmen ve yöneticiler için de bu tercih edilen bir yöntemdir. Çünkü ezbersiz eğitim alışılmışın dışında olduğundan birçok zorluk taşımaktadır. Ezbersiz eğitim, daha çok çalışma, daha çok zaman, plan, daha iyi koşullar ve ortamlar, kısacası alt-yapı gerektirmektedir. Bütçeden ayrılan pay ile bunları gerçekleştirmek çok-güç hatta olanaksızdır.

Mahalle mekteplerinin etkisi: Ulu önderimiz Atatürk'ün eğitim ve öğretim alanında gerçekleştirmiş olduğu köklü reformların uzun yıllar önce yapılmış olmasına karşın, gelecekte çok bağlı bir ulus olduğumuz için Cumhuriyet öncesi eğitim ve öğretim sisteminin köklerinin kalıntıları günümüze kadar etkisini sürdürmüştür. Mahalle mekteplerinin başlıca özelliği ezberin tek öğretim yöntemi olarak kullanılır olmasıydı. Tarihi miras günümüzde etkisini sürdürüyor olsa da muhafazakâr siyaset ve devlet adamlarının da büyük rolü olmuştur.

Siyasi gücün tercihi: Siyasi, ekonomik ve yönetim alanında gücü elinde tutanlar, bu gücü hiçbir zaman kaybetmek istemezler. Onlar için kabullenici, alkışlayıcı, araştırmayan ve çözüm üretmeyen bireylerden oluşmuş toplumu yönetmek hedefidir. Bunun yolu da doğal olarak ezberci, hazırca, rükerici insan yetiştirmeyi amaçlayan eğitim ve öğretim sistemleridir.

Dış güçlerin tercihi: Bugün dünya üzerindeki birçok gelişmekte olan ülke, dış güçlerin kontrolü altındadır. Avrupa Birliği, Birleşmiş Milletler, IMF gibi kuruluşlar aracılığıyla bu kontrollerini sürdürürler. Eğitim sistemlerini, dış güçlerin onayını almadan köklü değişikliklere uğratabilen az gelişmiş ülke sayısı geçmişte çok ender görülmüştür. Dış güçler, bu durumun farkına varılmamasını hiçbir zaman istemezler. Kontrolü altında tuttıkları ülkelerin hızla gelişmesini engellerler. Bu nedenle ezberci, düşünce ve proje üretmeyen, teknolojik yönden bağımlı bireylerin oluşturduğu ülkeler onlar için en ideal ülkelerdir.

Peki, elimiz kolumuz bağlı, çaresiz bir şekilde, alın yazımız deyip, tekdüze yaşantımızı sürdürürelim mi? Tabii ki hayır!

Öneriler

Çocuklarımızı ve öğrencilerimizi soru sormaya yöneltmeli ve teşvik etmeliyiz. Ezberle mücadelede öğrencilere soru sorma alışkanlığı kazandırmak çok önemlidir. Kişinin kendine ve başkalarına soru sorabilmesi için belli bir düzeyde bilgi sahibi olması, araştırması ve zihnini sürekli çalıştır durumda tutması gerekir. Okullarda kurulacak soru ve proje kulüpleri ile ilginç ve uygulanabilir projeler ile sonular ödüllendirilerek ilçe merkezlerinde Milli Eğitim Müdürlüğü bünyesinde incelemeyi geçirilerek, merkezde Milli Eğitim Bakanlığı bünyesinde toplanmalı, buradaki bilimsel kurullarda incelenip, hayata geçirilmelidir. Okullardaki bu proje ve soru kulüplerindeki öğrenci ve öğretmenler belirli periyotlarla

toplanıp, eğitim-öğretim, temel ve uygulamalı bilimler gibi alanlarda düşünce ve projelerini tartışacaklardır. Kulüpte her alanın bir sorumlu öğretmeni bulunacak ve her toplantı sonucunda hazırlanan raporu okul müdürüne sunacaktır. Başarılı ve orijinal soru ve proje üretmeler- Tebliğler dergisinde tanıtılıp, ödüllendirilmelidir.

Eğitim ve öğretimde sınıf ve okul duvarları artık aşılmalıdır. Gezi, gözlem, anket gibi araştırmaya dayalı yöntemler, yaygın olan anlatım (takrir) yönteminin etkisini azaltmalıdır. Yerleşik ve gezici Bilim Merkezlerinin sayısı hızla artırılmalı ve buralardan yararlanma konusunda gerekli organizasyonu Milli Eğitim Bakanlığı üstlenmelidir.

Tek ders kitabına bağımlı ders işlenişine son verilmeli, öğretmenin iş başında öğrenciye yararlanacağı kaynak (kişi, kurum, CD-room, video kaset, audio kaset, ansiklopedi, kitap, dergi gibi) listesini verip, nasıl yararlanacağı konusunda gerekli rehberliği yapmalıdır. Soyut konuların kavratılmasında karikatür, grafik, tiyatro gibi sanat dallarından yararlanarak hazırlanmış kitaplara başvurulmalıdır.

Öğretim programlarında tasfiyeler yapılmalıdır. Şu an

programlar çok şişkin ve birbirinden kopuktur. Araştırma ve neden-sonuç ilişkisini bulmada öğrenciyi zorlayacak bölümler daha sonraki yılların programlarına alınmalıdır. Örneğin, uzağa ve yakına uyum sırasında göz merceğinin çapının küçülüp, büyümesini, araştırırsa da bir ilkökul öğrencisi kavramakta zorlanır. Bu lise yıllarında kavratılmalıdır. Kavramakta zorlanan öğrenci ise ancak ezberleyerek öğrenir.

Bilgisayar destekli eğitime bir an önce geçilmelidir. Bireyin kendi kendine öğrenebilmesi, Internet'ten yararlanabilmesi için bu koşuldur. Birçok karmaşık ve masraflı deney, sanal ortamda pratik olarak gerçekleştirilebilmektedir.

Ölçme ve değerlendirme işi merkezi sisteme bağlanarak, öğretmenin yükünü azaltmalı, değerlendirme hataları da asgariye çekilmelidir.

Ödevler ve eğitsel kol çalışmaları, ezberciliğin kırılıp araştırma yönteminin yerleştirilmesinde çok önemli iki konudur. Ama günümüzde her iki konuda da ilgili yönetmelikler ve faaliyetler son derece güdüktür. Ödev ve eğitsel kol çalışmaları yönetmelikleri hemen değiştirilmeli, birincil öneme sahip konuma getirilmelidir.

Yabancı dil eğitimi, çağdaş bir hale getirilmeli, ancak yabancı dil ile eğitim bir an önce kaldırılmalıdır. Öğrencinin enerjisinin önemli bir bölümünü yabancı dile ayırması önlenerek, bu enerjisini araştırma yaparak, ilgili alanda harcaması sağlanmalıdır. Dil ile düşünce üretimi arasındaki ilinti kanıtlanmıştır. Yabancı dil ile eğitimi, ezbersiz eğitime geçişte büyük bir engel olarak görmekteyim.

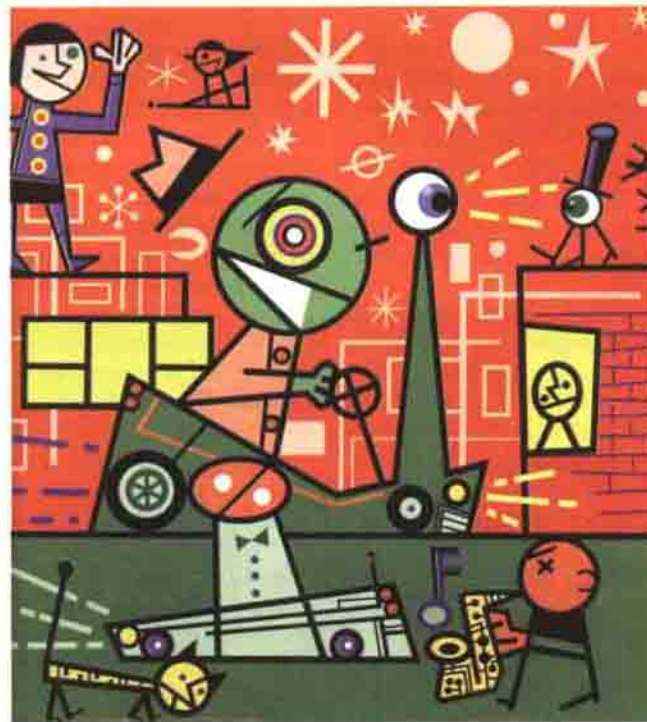
Gerekli yasal düzenlemeler hemen yapılarak, medya kuruluşlarının, eğitime ve bilime daha çok yer vermeleri, ezbersiz eğitimi desteklemeleri sağlanmalıdır.

Bütçeden Milli Eğitim'e ayrılan pay en az iki katına çıkarılmalı, kurulacak vakıfların okul gelirlerini artırarak, alt yapı ve donanım temininde etkili olmalarına olanak verecek yetkilerle çalışma yapmaları sağlanmalıdır.

Türkan Gülyürdük
Edremit Lisesi Fizik Öğretmeni

Bilgi Bilim Eğitim

Bilgi bugünden yarına günlük yaşamın en önemli gereçidir. Yaşam ve bu bağlamda yaşamın anlam kazanması bilginin gereç olarak değerini ortaya çıkarıyor. Onbinlerce yıllık toplumsal özgeçmiş bilginin bilimi üretmesiyle egemenlik ilişkilerini pekiştirmiştir. İçinde yaşadığımız çağ bilgi alma özgürlüğünün bilimsel düşünceye katkıları ile uzaya taşınmaya başlamıştır. Bilgi ve bilimi ile yeryüzü küçülmekte, insan yücelmektedir. Oysa ülke de oluşturulan yapay gündemler bilgi alma özgürlüğüne ve bilime katı saldırılarla pekişerek sürmektedir. Bu ise bilgiyi tekeline tutanların işine yaramaktadır. Uluslararası tekel ve güçler açısından bilgi ve bilimin aşağılanması sakınca taşımamaktadır. Onlar tekellerindeki bilgi ve araç gereci satarak egemenliklerini özgürece sağlama almaktadırlar. Ülkemiz özelinde tartışma konusu olan yaşam biçimi, bilgi edinme, güzellik üretimi konuları

uluslararası tekelleri ilgilendirmemektedir. Bu bağlamda eğitime, bilgi edinme ve bilim üretimine saldırılar gizli bir destekle sürüyor sayabiliriz.

Eğitimle ilgili tartışmalar bireye ve insana saldırıların bir boyutudur. Bireyselliği ve özgürlüğü boğanın en iyi biçimi eğitimi tartışma konusu yapıp, bilgi üretimini aşağılamaktır. Eğitimin tanımının açık ve anlaşılır bir biçimde yapılması ülke gerçeğine katkıda bulunacaktır. Eğitimin tanımı yeryüzündeki egemenlik ilişkilerine göre değişmekte ve işlev kazanmaktadır. Eğitim; bilgi, bilim ve güzellik üretimine katkıda bulunmak için gerekli bireysel bir süreç olarak algılanırsa tartışmaların boyutu toplumsal ilişkileri de kapsayarak genişleyecektir. Bilgi ve bilimi alışveriş nesnesine (ticarete) dönüştürenler için kendilerinin dışında bilgi ve bilim üretimi bireyci yok oluşun başlangıcıdır. Yoksul, geri bırakılmış ülkelerin tümünde eğitimin tartışma konusu olması şarttır olmamalıdır.

Özel olarak ülkemizde, genel olarak yeryüzünde, kesintisiz bağlılığa (itaata) dayalı bir eğitim biçimi sunulmaktadır. Kesintisiz bağlılığın oluşturduğu 'kurallı' yaşam bireyi aşağılamayı, ortak belleği (anonim aklı) yokumsamayı erdem olarak sunmaktadır. Bu düşünsel çerçeveyi yaratanlar, besleyenler, sıkıntısız, geniş insanlık düşmanlığını sürdürmektedirler. Kesintisiz bağlılık; tartışma ve sorgulamanın olmadığı ya da olmayacağı anlayışını pekiştirerek ülke gündemine oturmuştur. Bir ülkede kurumlar çalıştırılmıyorsa, toplumsal güvence pamuk ipliğine bağlı ve dayanaksız bırakılıyorsa, kesintisiz bağlılık kurum olarak ortaya çıkmakta güçlük çekmeyecektir. Bu ilişkiler bireyselliğin ve uluslaşmanın en iyi engelleridir aynı zamanda. Kesintisiz bağlılık özgürlüğü kılıçlamaktadır. Yaralanan özgürlük, düşünce üretiminden uzaklaşmaktadır. Düşünce üretiminin daralması ise bilgi yoksulluğunun ön koşuludur. Bilgi kelliği, saç kelliğine ya da dökülmesi-

ne benzememektedir. Ülkenin gündemini oluşturan 'laiklik' tartışması yapay, sıg ve gereksizdir. Gerekli olan bilgi edinme özgürlüğü ile bilimsel eğitimin ölçüsüdür. Bilgi ve bilim; sorgulamaya dayalı tartışmacı toplumlarda özgürlüğün sınırsız katkıları ile gelişebilir. Bilgisizseniz, savunma olanaklarınız çöküntünün içindedir. Bu aşamada bağımlılık sizi kuşatma altına alacaktır. Bağımlılığı kesintisiz bağlılığa dönüştürmek isteyenler ayrıntıların içine gizlenerek 'inanç' sorunu olduğunu savunmaktadırlar. Yaşama koşullarının olağanüstü bir yoksulluk çizgisi ile sarmaş dolaş olduğu durumlarda bu tür ayrıntılar önem kazanmaktadır. Yoksulların giderek daha yoksul, varılların daha varısl olduğu koşullarda yarış bir başka alana taşınmaktadır. Kim daha inançlı? Toplum bu çizgiye itenler egemenlik ilişkilerinin sorgulanmasından inancı işleyerek sıyrılmayı istemektedirler.

Nitelikli işgücü; aktarıcılığı değil eğitimi gerekli kılmaktadır. 12 Eylül döneminde Koç Topluluğu ve iş dünyası adına Vehbi Koç'un 'bir usta 15-20 yılda yetişiyor sözü' önemli yankı bulmuştu. Nitelikli işgücüne verilen değer artık değer üretiminin önemini ortaya çıkarmaktadır. 80'li ve 90'lı yıllarda artık değere el koyma üzerine kurulu çalışma yaşamı işsizlik sorunsalı ile kafaları karıştırılmakta büyük başarı sağlamıştır.

Nitelikli işgücü; bilgi ve bilimsel veriler ile donanarak verimliliğe katkıda bulunur, bireysel ve toplumsal gelir düzeyini yükseltir. Gelir düzeyinin yükselişi güzellik üretimini ve yaşama sevincini besleyecektir. 2000'li yıllara doğru toplumuzda nitelikli işgücü tartışması gözden kaçırılmaktadır. İşsizliğin beslediği niteliksiz çoğalma kabalığın alt yapısını oluşturmaktadır. Toplum gerilim üreten bataklığa dönüştürülmektedir. Gerilim bilinçli bir seçim olarak dayatılmaktadır.

Ülkemizin sorunsal laiklik olmaktan çok uzakta, egemenlik ilişkilerini kesintisiz bağlılıkla pekiştirmek isteyenlerin yürümesine oturarak gelişmektedir. Bireysel ilişkilerde onursuzluğu, sağlığı, soygunculuğu, toplumsal düzlemde kesintisiz bağlılıkla ve inanç olgusuyla gizil bir savunmaya dönüştürmektedirler.

Eğitimin bilimsel olarak yapılması toplumun tümünün çıkarına işleyen genel istemdir. İşveren ve işgörenlerin nitelikli işgücü gereksinimi bilimsel eğitimin önemini ortaya çıkarmaktadır. Bilimsel eğitim tartışmacı ve yaratıcı bireylerin kaynağıdır. Vurgulanması gereken tartışma konusu budur.

Bireylerin yaşam biçimlerine yönelen saldırı 'kimlik' oluşturularak açıklık kazandırılmıştır. Bu kimlik çalışması yüzlerce yıla yayılan sürecin ürünüdür. Bu kimlik yoksulluğa tepki biçiminde anlam yük-

lenerek geliştirilmektedir. Yaşamın kendi gerçeğinde gösterilemeyen 'dayanışma' başka yer ve alanlara taşınarak içerik kazandırılmaktadır. Katı ve sorumlu ilişkiler toplamı yanılma ile geçici bir süre için aşılmaktadır. Yanılsamanın ayırıcılığı olmayanlar bilgi ve bilimin değerini algılayamamaktadırlar. Bilgi ve bilim yoksulluğunun aşılması için önemli bir gereçtir. Bilgi ve bilime yabancılaşan birey kendi usunu (aklı) aşağılamaktan çekinmemektedir. Oysa bu uygarlığı üreten ne yazık ki kendisidir. Türkiye bu acı dönüşümün kendisi ile yüz yüzedir. Bu sorunu aşması gerekmektedir.

Bu gelişmelere ilişkin tartışmalar kapalı söylem içinde yapılmaktadır. 1946 sonrası ivme kazanan gelişmeler Cumhuriyet öncesinin acı deneyimlerini toplum belleğinden silerek günümüze gizli bir savaş biçiminde aktarılmıştır. Cumhuriyet sonrasında gelişmeleri soyut duygusallığın içine sınımış bilgi ve birikim olarak sunulmuştur. Güzellik üretimine saldırıların katı ve kaba kaynağı aynı çıkış noktasının ürünüdür. Güzelliğe (sanata) yapılan saldırılar bu düşünsel gelişmelerin ürünüdür. Binlerce yıllık uygarlıkların gecekonduyla örtülmesinin ardında güzellik üretimine duyulan saygısızlığı, değer bilmezliğin kendisi vardır.

Bilgi, bilim ve güzellik üretimine karşı olanlar ile bilgi, bilim ve güzellik üretimini yaşamın ana gereci olarak duyumsayanlar arasındaki çelişki binlerce yıllık toplumsal özgeçmişin özünü göz önüne dökmektedir. Bireyin bireye duyması gereken özgüven aşağılamakta uygarlığı üreten toplumsal bilinç saldırının kaynağı olmaktadır.

Bilgi, bilim ve güzellik üretimine saldırılar dün olduğu gibi bugün de insan düşmanıdır. İnsanlığa saldırıyı özgürlük olarak, insan hakları olarak sunanlar çelişkinin açık yüzüdür. Artık yeryüzü bir bütün olarak savunulması gereken 'insan üretimi' uygarlıktır.

Gün. S. Yüzübenli
Mimar Kemal Lisesi Mevazıları Derneği
Ankara